

Het bewijs in strafzaken

Joachim Meese

Hoofddocent Universiteit Antwerpen

Advocaat balie Gent

1

Inhoud

1. de bewijslast
2. de bewijsmiddelen
3. de bewijswaardering
4. de bewijsstandaard
5. onrechtmatig verkregen bewijs

Het bewijs in strafzaken – 25 april 2023

2

1

De bewijslast

Het bewijs in strafzaken – 25 april 2023

3

Bewijslast

- De bewijslast rust op het OM

- vermoeden van onschuld

- dit vermoeden maakt uiteraard de bewijswaardering niet onmogelijk, zie bijv. Cass. 8 november 2022, P.22.0915.N:

het vermoeden van onschuld verzet zich niet ertegen dat de rechter met het oog op de schuldbeoordeling de geloofwaardigheid toetst van niet gelijklopende verklaringen van een beklaagde en van het slachtoffer op basis van de inhoud van die verklaringen; die toets kan de rechter doen aan de hand van onder meer het precies karakter van de gezegdes, de interne coherentie, de afwezigheid van overdrijvingen en de overstemming met andere dossiergegevens; op basis van die toetsing kan de rechter de verklaringen van een beklaagde als ongeloofwaardig en die van een slachtoffer als geloofwaardig beoordelen; daaruit kan niet worden afgeleid dat de rechter de bewijslast bij de beklaagde legt

- zwijgrecht en verbod van gedwongen zelfincriminatie

- raakt de kern van het recht op een eerlijk proces

Het bewijs in strafzaken – 25 april 2023

4

4

Bewijslast

- De bewijslast rust op het OM

- maar:

- negatieve gevolgtrekkingen uit stilzwijgen zijn mogelijk bij wijze van steunbewijs
 - cf. Cass. 3 oktober 2012, P.12.0700.F
- het bestaan van rechtvaardigingsgronden of strafuitsluitingsgronden moet door de beklaagde aannemelijk worden gemaakt
- bij een bijzonder onderzoek naar de vermogensvoordelen geldt een verdeling van de bewijslast (art. 524bis Sv. j° art. 43quater, §2 Sw.)
- provocatie moet eveneens door de beklaagde aannemelijk worden gemaakt
 - eigenlijk betreft het hier het bewijs door het OM dat een aangevoerde grond van verweer niet dienstig is
 - als een beklaagde aanvoert dat bewijs onregelmatig werd verkregen, zal die onregelmatigheid ook aannemelijk moeten worden gemaakt
 - dit is geen miskennis van het vermoeden van onschuld, cf. Cass. 2 december 2014, P.13.0545.N.

5

2

De bewijsmiddelen

6

Bewijsmiddelen

- De bewijslevering is in beginsel vrij

- vrije keuze van bewijsmiddelen, tenzij de wet hiervan afwijkt

- gegevens van het strafdossier

- bewijzen voorgelegd ter terechtzitting

- dit mogen ook feitelijke gegevens zijn, die als een misdrijf kunnen worden omschreven, waarvoor de beklaagde niet wordt vervolgd, voor zover de rechter de beklaagde niet schuldig verklaart aan dit niet vervolgd misdrijf en bijgevolg het vermoeden van onschuld niet miskent (Cass. 5 oktober 2021, P.21.0724.N)

- vermoedens

- wettelijke vermoedens (bv. art. 67bis Wegverkeerswet)

- feitelijke vermoedens (zie bv. Cass. 5 mei 2020, P.20.0036.N; Cass. 17 maart 2020, P.19.1253.N)

- jurisprudentiële vermoedens

- algemeen bekende gegevens

- de rechter mag zich echter niet steunen op feitelijke gegevens die uit zijn persoonlijke kennis voortvloeien of die hij buiten de terechtzitting heeft vernomen (bv. Cass. 12 augustus 2020, P.20.0849.N)

Bewijsmiddelen

- Uitzonderlijk: bewijslevering volgens de regels van het burgerlijk recht

- art. 16, 1^e lid V.T.Sv.

Wanneer het misdrijf verband houdt met de uitvoering van een overeenkomst waarvan het bestaan ontkend of waarvan de uitlegging betwist wordt, gedraagt de strafrechter zich naar de regels van het burgerlijk recht bij zijn beslissing over het bestaan van die overeenkomst of over de uitvoering ervan

- burgerlijk bewijsrecht moet dan worden toegepast

- sedert 01.11.2020: boek 8 nieuw Burgerlijk Wetboek, vrij bewijsstelsel tot 3.500 euro

- waarborg voor de beklaagden, dus enkel wanneer het bestaan of de interpretatie van een overeenkomst wordt ingeroepen *tegen* de beklaagde

- wel eng te interpreteren

Bewijsmiddelen

- Bewijs versus inlichtingen

- Cass. 10 september 2013, P.13.0376.N

“Noch artikel 6 EVRM, noch het recht van verdediging of het recht op een eerlijk proces verzetten zich ertegen dat informatie louter als inlichting in aanmerking wordt genomen die toelaat het onderzoek in een bepaalde richting te oriënteren en vervolgens op autonome wijze bewijzen te verzamelen, zonder dat concreet wordt verduidelijkt hoe de inlichtingen werden verkregen, voor zover blijkt dat dit niet op onregelmatige wijze is geschied.”

- Cass. 25 november 2014, P.14.0948.N

“Wanneer een partij aanvoert dat die inlichtingen op onregelmatige wijze werden verkregen, dient zij dit aannemelijk te maken.”

“De partij die aanvoert dat die inlichtingen, die geen bewijswaarde hebben maar slechts in aanmerking worden genomen om het onderzoek in een bepaalde richting te sturen en aldus op autonome wijze bewijzen te verzamelen, op onregelmatige wijze werden verkregen, dient zulks niet te bewijzen, maar wel aannemelijk te maken en vermog zich niet te beperken tot een loutere bewering. Die aanvoeringslast maakt het recht van verdediging en het recht op een eerlijk proces met inbegrip van het recht op de wapengelijkheid en het recht op tegenspraak niet theoretisch of illusoir.”

Bewijsmiddelen

- Bewijs versus inlichtingen

- Cass. 18 april 2017, P.16.1292.N

“De enkele omstandigheid dat een buitenlandse politiedienst aan de Belgische gerechtelijke autoriteiten gegevens uit een buitenlands strafonderzoek ter kennis brengt die in België geen bewijs uitmaken, maar enkel worden aangewend als inlichting om een strafonderzoek op te starten en binnen dat kader autonome bewijzen te verzamelen, verleent aan de beklaagde niet het recht het buitenlandse strafonderzoek aan een regelmatigheidscontrole te onderwerpen. Een onderzoek naar de regelmatigheid van de buitenlandse informatiegaring is immers enkel vereist wanneer de beklaagde aannemelijk maakt dat de ter kennis gebrachte gegevens op een onregelmatige wijze zijn verkregen en daardoor het gebruik ervan een aantasting uitmaakt van zijn recht op een eerlijk proces, te beoordelen over het geheel van het proces.”

“Geen enkele bepaling vereist dat de door een strafrechtelijk uitvoeringsonderzoek opgeleverde gegevens die geen bewijsmateriaal uitmaken, maar enkel worden aangewend als inlichting, bij het strafdossier worden gevoegd.”

Bewijsmiddelen

- Bewijs versus inlichtingen

- Cass. 15 november 2022, P.22.0745.N

“Informatie van een inlichtingendienst die enkel in aanmerking wordt genomen als inlichting die toelaat een onderzoek te openen of het in een bepaalde richting te oriënteren en vervolgens op autonome wijze bewijzen te verzamelen, vormt als dusdanig geen bewijs van een misdrijf en is dan ook niet onderworpen aan de vereisten waaraan bewijs moet voldoen; aldus moet de herkomst van dergelijke informatie niet noodzakelijk worden verduidelijkt en kan de beklaagde, om die informatie uit het debat te doen weren, niet volstaan met de aanvoering dat de herkomst ervan onregelmatig is of zou kunnen zijn, maar moet hij dat enigszins aannemelijk maken zonder dat hij daarvoor eerst kennis van die herkomst moet hebben en noch het feit dat op basis van de informatie een gerechtelijk onderzoek wordt gevorderd in het kader waarvan privacygevoelige onderzoeksmaatregelen worden bevolen, noch de mogelijkheid dat de informatie afkomstig is van een buitenlandse inlichtingendienst is, doen daaraan afbreuk.

Bewijsmiddelen

- Bewijs versus inlichtingen

- vgl. GwH 17 december 2015, nr. 178/2015, overweging B.33.2

“Wanneer inlichtingen die zijn verzameld in het raam van een strafrechtelijk uitvoeringsonderzoek, worden aangewend in een andere strafrechtelijke of burgerrechtelijke procedure, moeten alle relevante stukken uit het SUO-dossier worden opgenomen in het strafdossier, opdat het recht op tegenspraak wordt gewaarborgd en kan worden nagegaan of de inlichtingen op regelmatige wijze werden verzameld”

- en Cass. 18 april 2017, P.16.1292.N

“Geen enkele bepaling vereist dat de door een strafrechtelijk uitvoeringsonderzoek opgeleverde gegevens die geen bewijsmateriaal uitmaken, maar enkel worden aangewend als inlichting, bij het strafdossier worden gevoegd”

Bewijsmiddelen

- Bewijs versus inlichtingen

- gevolg van aangenomen onrechtmatigheid?

- art. 32 V.T.Sv. en art. 13 wet 9 december 2004 zijn hier niet op van toepassing, maar dit ontslaat de rechter niet van de verplichting na te gaan of het gebruik van die inlichtingen met dat doel het recht van de partijen op een eerlijk proces niet aantast, waarbij het eerlijk proces in zijn geheel moet worden beschouwd (Cass. 28 februari 2017, P.16.0261.N en Cass. 18 april 2017, P.16.1292.N)

- hoe eerlijk proces beoordelen?

- loyaliteitsbeginsel moet door de politiediensten worden geëerbiedigd (Cass. 5 november 2014, P.14.1170.F)
 - een opsporingsambtenaar wordt vermoed bij zijn opsporingshandelingen loyaal te handelen (Cass. 20 april 2021, P.21.0385.N), het deloyaal handelen moet dus aannemelijk worden gemaakt door de verdediging
 - Ibrahim-criteria?

Bewijsmiddelen

- Bewijs versus inlichtingen

- kritiek:

- aanvoeringslast moet haalbaar zijn en de beklaagde mag zich niet geplaagd zien voor een door de overheid gecreëerde onmogelijkheid om aan die aanvoeringslast te voldoen

- risico op 'witwassen' van onrechtmatig verkregen bewijs

3

De bewijswaardering

Het bewijs in strafzaken – 25 april 2023

15

Bewijswaardering

- Uitzonderingen

- verschillende wettelijke beperkingen van de rechterlijke oordeelsvrijheid:

- PV met *bijzondere* bewijswaarde
 - bewijsmiddelen met *beperkte* bewijswaarde (steunbewijzen)
 - anonieme getuigenverklaringen
 - verklaringen afgelegd via audiovisuele media
 - informatie vergaard in het kader van een inlichtingenonderzoek (BIM-wet)
 - verklaringen van een spijtoptant

Het bewijs in strafzaken – 25 april 2023

16

16

Bewijswaardering

- Principe: vrije bewijswaardering
 - rechter oordeelt vrij naar innerlijke overtuiging
 - moet wel motiveren
 - niet te verwarren met de vrije bewijslevering

Bewijswaardering

- Bewijswaarde processen-verbaal
 - algemene regel: geldt als inlichting
 - art. 154, 189 en 211 Sv.
 - een dergelijk PV is in beginsel niet aan vormvoorwaarden onderhevig
 - uitzondering: bijzondere bewijswaarde
 - PV tot inschrijving wegens valsheid
 - bv. Cass. 12 januari 2021, P.20.0970.N: zonder inschrijving wegens valsheid is een cassatiemiddel onontvankelijk als het opkomt tegen de authentieke vaststellingen van het proces-verbaal van een terechtzitting (zie ook Cass. 9 juni 2020, P.20.0103.N)
 - PV tot bewijs van het tegendeel
 - wet zegt het uitdrukkelijk
 - PV opgesteld door bepaalde ambtenaren aan wie de wet speciaal de opdracht geeft in bepaalde materies PV op te stellen

Bewijswaardering

- Bewijswaarde processen-verbaal

- PV tot bewijs van het tegendeel

- voorwaarden:

- moet een PV zijn, opgesteld door bevoegde ambtenaar

- gevolgen:

- rechter moet vaststellingen en bevestigingen voor waar aannemen, tenzij het tegendeel bewezen wordt
 - bewijs van het tegendeel kan door alle middelen rechtens
 - wanneer het eventuele bewijs van het tegendeel in het bezit is van de overheid en de beklaagde inzage wordt ontzegd tot dit bewijs, dient het openbaar ministerie zijn medewerking te verlenen om dat bewijs voor de rechtbank voor te leggen (Cass. 20 juni 2012, P.12.0251.F)
 - rechter kan wel een materiële vergissing rechtzetten (Cass. 6 oktober 2020, P.20.0477.N)

Bewijswaardering

- Bewijswaarde processen-verbaal

- PV tot bewijs van het tegendeel

- draagwijdte:

- persoonlijke betrokkenheid verbalisant: geen bijzondere bewijswaarde
 - zie (m.b.t. art. 62 Wegverkeerswet) Arbitragehof 14 juli 1997, nr. 48/97
 - eerlijk proces primeert
 - zie ook EHRM 28 juni 2022, Bouteffala t. België: de verklaringen van de politieagenten die hebben meegewerkt aan een aanhouding moeten met de grootste voorzichtigheid worden onderzocht wanneer de regering heeft erkend dat die aanhouding niet was verlopen met inachtneming van de voorwaarden van artikel 3 van het Verdrag; het toekennen van bijzondere bewijskracht aan de verklaringen van de politieagenten en relativeren van de draagwijdte van de getuigenissen à décharge, komt neer op een omkering van de bewijslast en schendt dus het recht op een eerlijk proces
- enkel voor de *persoonlijk* door de opsteller binnen de perken van zijn bevoegdheidsopdracht gedane *zintuiglijke* vaststellingen betreffende de bestanddelen van het misdrijf en de ermee verbonden omstandigheden

Bewijswaardering

- Bewijswaarde processen-verbaal

- PV tot bewijs van het tegendeel

- draagwijdte:

- **persoonlijk** gedane vaststellingen

- echter: niet alleen voor de persoonlijk gedane vaststellingen m.b.t. het materieel misdrijfbestanddeel, maar ook voor de door de verbalisant beschreven opsporingshandelingen m.b.t. dat misdrijfbestanddeel (Cass. 30 april 2019, P.19.0014.N)
 - echter: art. 67 Sociaal Strafwetboek

Bewijswaardering

- Bewijswaarde processen-verbaal

- PV tot bewijs van het tegendeel

- draagwijdte:

- **zintuiglijk** gedane vaststellingen

- vaststelling van een *feitelijke* toestand
 - ✓ geen deducties, redeneringen, analyses, vermoedens, ...
 - bv. niet voor de invulling van juridische begrippen zoals 'staat van dronkenschap' (Cass. 30 juni 2020, P.20.0310.N)
 - ✓ wegverkeer: vaststellingen gedaan *op het ogenblik van het misdrijf of kort nadien*
 - ✓ art. 62 Wegverkeerswet
 - ✓ bv. de vaststellingen door een bevoegd overheidspersoon dat een voertuig reed met een voor de bebouwde kom onaanpaste snelheid en dat aldus voetgangers die reglementair een oversteekplaats overstaken in gevaar werden gebracht (Cass. 7 februari 2023, P.22.1400.N)

Bewijswaardering

- Bewijswaarde processen-verbaal

- PV tot bewijs van het tegendeel

- draagwijdte:

- **zintuiglijk** gedane vaststellingen

- vaststelling van een *feitelijke* toestand

- ✓ art. 272 AWDA: bijzondere bewijswaarde heeft slechts betrekking op het materiële element van het misdrijf en niet op de andere constitutieve elementen ervan (Arbitragehof 6 april 2000, nr. 40/2000, overweging B.14.3)

- ✓ art. 205 AWDA: bepaalt dat dat wanneer douanefunctionarissen vaststellen dat handelsboeken, handelsgeschriften of handelsdocumenten van een handelaar gegevens bevatten die niet overeenstemmen wat betreft de aan- en verkoop van met rechten of met accijns belaste goederen waarvoor bedragen bij invoer of uitvoer kunnen worden toegekend, deze kunnen worden ingeroepen als bewijs van de vaststelling van een fraude, zolang het tegendeel niet bewezen is

- art. 62 Wegverkeerswet: vastleggingen gesteund op materiële bewijsmiddelen die door bemande automatisch werkende toestellen worden opgeleverd

4

De bewijsstandaard

Bewijsstandaard

- Bewijsstandaard in België
 - vroeger: innerlijke overtuiging
 - nu (sedert 2009): boven elke redelijke twijfel
 - *proof beyond reasonable doubt*
 - art. 326 Sv.
 - een redelijke conclusie volstaat niet: de veroordeling moet de *enige* redelijke conclusie zijn op grond van het voorliggend bewijs
 - deze standaard geldt voor elk element van het misdrijf

5

Onrechtmatig verkregen bewijs

Inleiding onrechtmatig verkregen bewijs

- Onrechtmatig verkregen bewijs in België
 - ontstaan van de uitsluitingsregel: 12 maart 1923
 - milderingen in de jaren '90 en antigoonarrest in 2003
 - wetsontwerp Landuyt (aangenomen op 10.10.2013)
 - art. 32 V.T.Sv.
 - buitenlands bewijs:
 - art. 13 van de wet van 9 december 2004 betreffende de wederzijdse internationale rechtshulp
 - art. 29 van de wet van 22 mei 2017 betreffende het Europees onderzoeksbevel in strafzaken

Antigoon-arrest

- Cass. 14 oktober 2003
 - onrechtmatigheid zal slechts tot uitsluiting leiden in drie gevallen:
 - “de omstandigheid dat een bewijselement op een onrechtmatige wijze werd verkregen heeft in de regel slechts tot gevolg dat de rechter bij het vormen van zijn overtuiging dat gegeven rechtstreeks noch onrechtstreeks in aanmerking mag nemen hetzij wanneer de naleving van bepaalde vormvoorwaarden voorgeschreven wordt op straffe van nietigheid, hetzij wanneer de begane onrechtmatigheid de betrouwbaarheid van het bewijs heeft aangetast, hetzij wanneer het gebruik van het bewijs in strijd is met het recht op een eerlijk proces”*
 - betreft zowel onrechtmatigheden begaan door de overheid als door particulieren

Antigoon-arrest

- Onderscheid wettelijk bewijs & vrij bewijs niet langer relevant
 - vroeger: antigoontoets gold t.a.v. vrij bewijs, maar niet noodzakelijk t.a.v. wettelijk geregeld bewijs
 - rechter moest nagaan of het geschonden voorschrift al dan niet werd opgelegd om de intrinsieke kwaliteit van het bewijs te waarborgen
 - zie bijv. Cass. 11 juni 2013, P.12.1402.N en Cass. 4 april 2012, P.11.1869.F
 - nu: wordt niet langer aangenomen o.b.v. art. 32 V.T.Sv.
 - zie bv. Cass. 27 april 2021, P.21.0015.N

Wijzigingen bewijsregime

- Onmiddellijk van toepassing of niet?
 - vaste rechtspraak m.b.t. procedurewetten: onmiddellijk van toepassing op hangende zaken
 - bv. inzake art. 32 V.T.Sv.: Cass. 14 mei 2014, P.14.0186.F
 - vgl. GwH 8 november 2018, nr. 2018/153, overweging B.24.4
 - “de door de politiediensten en de vervolgende instanties na te leven regels betreffende de bewijsvoering van de schuld van een persoon, mogen in beginsel niet in het nadeel van die persoon kunnen worden gewijzigd met terugwerkende kracht”*
 - en Cass. 5 februari 2019 (P.18.0793.N, randnr. 8): onmiddellijke toepassing; zie ook reeds in dezelfde zin Cass. 29 mei 2018, P.17.0762.N

Ambtshalve aan te voeren?

- Cass. 29 maart 2022, P.21.1473.N
 - het staat aan de rechter, hetzij ambtshalve hetzij op aanvoering van een partij, te oordelen of een bewijs al dan niet onrechtmatig is verkregen
 - rechter moet ook ambtshalve regelmatigheid van het bewijs onderzoeken

Uitgangspunt art. 32 V.T.Sv.

- Drie hoofdcriteria
 - nietigheidssanctie in de wet
 - komt zeer zelden voor
 - wetgever heeft de wettelijke nietigheidssanctie nooit in deze optiek bekeken → arbitraire lijst
 - niet hetzelfde als substantiële vormvereisten
 - betrouwbaarheid van het bewijs
 - eigenaardig criterium?
 - kan beoordeeld worden o.b.v. andere (regelmatig verkregen) bewijselementen (Cass. 11 mei 2016, P.16.0154.F)
 - recht op een eerlijk proces
 - artikel 6 EVRM dringt zich natuurlijk op aan de rechter
 - bewijsgaring wordt door het EHRM vrijwel steeds uitsluitend gezien als een zaak van nationaal recht

Uitgangspunt art. 32 V.T.Sv.

- Drie hoofdcriteria

- wat de oorzaak van de onrechtmatigheid is, is niet relevant
 - gevolg: het is mogelijk dat een ernstigere onrechtmatigheid geen bewijsuitsluiting tot gevolg heeft omdat ze niet leidt tot onbetrouwbaarheid of oneerlijkheid, en een minder ernstige wel omdat het vormvoorschrift voorgeschreven is op straffe van nietigheid
 - bv. bewijs verkregen door een misdrijf versus bewijs verkregen door de miskenning van een op straffe van nietigheid voorgeschreven vormvereiste die de maatschappelijke orde niet dermate verstoort dat de wet deze gedraging strafbaar stelt
 - prejudiciële vraag over dit onderscheid niet gesteld door Hof van Cassatie (Cass. 15 juni 2021, P.21.0260.N)

Uitgangspunt art. 32 V.T.Sv.

- Drie hoofdcriteria

- 1 criterium volstaat uiteraard voor uitsluiting
 - bv. Cass. 20 april 2016, P.16.0214.F: wanneer de rechter geoordeeld heeft dat door de onregelmatigheid het recht op een eerlijk proces werd ontnomen, moet hij de toepassing van de andere criteria niet onderzoeken
- maar uitsluiting van bewijs kan enkel wanneer deze beslissing gestoeld is op minstens 1 hoofd criterium (dus geen uitsluiting zonder antigoontoets)
 - bv. Cass. 22 mei 2018, P.17.0994.N
- deze toetsing levert een daadwerkelijk rechtsherstel op voor de onrechtmatigheid, ook al wordt niet besloten tot uitsluiting
 - Cass. 20 februari 2018, P.17.0882.N; Cass. 5 juni 2019, P.19.0356.F

Eerlijk proces

- Subcriteria notie 'eerlijk proces':
 - de overheid heeft de onrechtmatigheid al dan niet opzettelijk begaan of ingevolge een niet te verontschuldigen onachtzaamheid
 - de ernst van het misdrijf overstijgt al dan niet veruit de begane onrechtmatigheid
 - het onrechtmatig verkregen bewijs betreft alleen een materieel element van het misdrijf (bedoeld wordt de materialiteit van het misdrijf)
 - de onrechtmatigheid heeft geen weerslag op het recht of de vrijheid die door de miskende norm wordt beschermd
 - het puur formeel karakter van de onrechtmatigheid

Eerlijk proces

- Zijn er 'bright line rules' inzake eerlijk proces?
 - op basis van de rechtspraak van het EHRM enkel met betrekking tot het bewijs verkregen door foltering of provocatie
 - concrete toetsing aan eerlijk proces is dus eigenlijk nagenoeg altijd vereist
 - bv. Cass. 19 oktober 2021, P.21.0553.N: ook wanneer het gaat om een afgeluisterd gesprek tussen advocaat en cliënt, in strijd met het beroepsgeheim, moet er worden getoetst aan de antigooncriteria en dus ook aan het criterium eerlijk proces (impliciet)

Eerlijk proces

- Seksfeestjesarrest (Cass. 4 april 2023, P.22.1730.N)

- opzettelijk begane of daarmee gelijk te stellen onregelmatigheden die getuigen van een grove onachtzaamheid, zijn principieel niet te verenigen met de loyaliteit en de regelmatigheid van de bewijsgaring die in een rechtsstaat moeten kunnen worden verwacht van de vervolgende en opsporende instanties
- *“Bijgevolg is het recht op een eerlijk proces in de regel miskend en moet het onregelmatige bewijsmateriaal uit het debat worden geweerd wanneer de vermelde instanties een opzettelijke onregelmatigheid hebben begaan, dan wel een onregelmatigheid die getuigt van een grove onachtzaamheid, rekening houdend met alle concrete omstandigheden van de zaak, waaronder hun opdracht, hun handelwijze, de beschikbare informatie en hun normaal te verwachten kennis van de toepasselijke regelgeving ten tijde van het begaan van de onregelmatigheid. Het is slechts anders wanneer de rechter vaststelt dat deze gevolgtrekking kennelijk onevenredig is met een of meer andere criteria die hij concreet toelicht, in het bijzonder de verhouding tussen de begane onregelmatigheid en de ernst en het belang van hetgeen op het spel staat.”*
- volgens de appelrechters was er geen sprake van een opzettelijke onrechtmatigheid of van een grove onachtzaamheid, het Hof van Cassatie toetst marginaal en stelt vast dat de beslissing van de appelrechters niet wettig kan worden afgeleid uit de gedane vaststellingen

Eerlijk proces

- Welke subcriteria hanteren?

- rechter moet niet alle subcriteria bespreken ...
 - bv. Cass. 5 juni 2010, P.11.2100.N (geen bewijsuitsluiting, opzettelijk karakter niet getoetst)
 - maar: de enkele omstandigheid dat de onregelmatigheid de beklaagde niet belet tegenspraak te voeren over het bewijs of de verkrijging ervan, volstaat niet om te oordelen dat het gebruik van het onregelmatig verkregen bewijs niet in strijd is met het recht op een eerlijk proces (Cass. 5 mei 2020, P.19.1272.N)
 - de rechter moet concreet nagaan, op grond van de gegevens van de zaak, of het gebruik van het bewijs in strijd is met het recht op een eerlijk proces (Cass. 6 september 2016, P.15.1105.N; Cass. 22 mei 2018, P.17.0994.N)

Eerlijk proces

- Welke subcriteria hanteren?

- rechter moet niet alle subcriteria bespreken ...

- Cass. 28 mei 2013, P.13.0066.N (operatie de Kelk)

“De rechter is niet ertoe verplicht om bij de beoordeling of het gebruik van de onrechtmatig verkregen gegevens het recht op een eerlijk proces heeft aangetast, steeds het criterium van de verhouding tussen de ernst van het misdrijf en de ernst van de onrechtmatigheid te betrekken.”

“Uit die beoordelingsvrijheid van de rechter vermogen de eisers geen miskening van het gelijkheidsbeginsel of van het verbod op willekeur af te leiden.”

Eerlijk proces

- Welke subcriteria hanteren?

- ... of is de belangenafweging toch verplicht?

- Cass. 30 april 2014, P.13.1869.F

“Door te oordelen dat de gevolgen van een miskening van het recht op een eerlijk proces worden beoordeeld zonder rekening te houden met de ernst van de aan de beklaagden ten laste gelegde feiten, heeft het hof van beroep het onderzoek van de proportionaliteit geweigerd dat de rechter nochtans toekomt wanneer het bewijs dat van dergelijke miskening wordt beticht, het voorwerp uitmaakt van een verzoek tot verwijdering uit het dossier. De afwijzing van dat onderzoek is weliswaar verantwoord wanneer de onregelmatigheid tot gevolg heeft dat het recht van verdediging van de beklaagde van meet af aan van zijn substantie wordt ontdaan of dat de kwaliteit van het bewijsmateriaal erdoor wordt aangetast. Met geen enkele van de hierboven samengevatte overwegingen weegt het arrest de aangeklaagde onregelmatigheid af tegen de rechten die elkeen van de beklaagden al dan niet heeft kunnen uitoefenen tijdens het voorbereidend onderzoek, voor de onderzoeksgerechten, tijdens de rechtszittingen van de correctionele rechtbank en in zijn middelen in hoger beroep.”

Eerlijk proces

- Welke subcriteria hanteren?

- ... of is de belangenafweging toch verplicht?

- maar: zie ook Cass. 25 maart 2020, P.19.1306.F: wanneer de door de speurders begane onregelmatigheden de betrouwbaarheid van de bewijselementen aantasten door hun herhaalde miskennis van het recht op het vermoeden van onschuld en van het recht van verdediging, is de wering uit de debatten ervan wettelijk gerechtvaardigd zonder dat nog moet worden nagegaan of het gebruik ervan al dan niet in strijd is met het recht op een eerlijk proces, met name door rekening te houden met het belang van de maatschappij bij de bestraffing van het misdrijf

- let wel: hier is de uitsluiting het gevolg van een aantasting van de betrouwbaarheid van het bewijs, wat een *hoofdcriterium* is van art. 32 V.T.Sv. (maar dus ook een subcriterium kan uitmaken ter beoordeling van het hoofdcriterium eerlijk proces)

Eerlijk proces

- Welke subcriteria hanteren?

- Cass. 9 januari 2018, P.17.0411.N

- bij conclusie over één van de subcriteria toch verplicht om te antwoorden en dus het subcriterium te beoordelen?

- *“bij gebrek aan een daartoe strekkende conclusie”* is de rechter niet gehouden bij de beoordeling of het gebruik van het bewijs in strijd is met het recht op een eerlijk proces, te toetsen aan al deze criteria

Eerlijk proces

- Resultaat: zeer grote rechterlijke vrijheid
 - in nagenoeg elke zaak is een cassatiebestendige keuze in de ene of de andere richting mogelijk
 - bv.: opzettelijke onrechtmatigheid
 - gebruik van het bewijs is mogelijk (Cass. 31 oktober 2006, P.06.1016.N), zij het dat deze beslissing wel bijzonder moet worden gemotiveerd (Cass. 4 april 2023, P.22.1730.N)
 - maar uitsluiting ook (Cass. 28 mei 2013, P.13.0066.N)
 - andere onrechtmatigheid
 - geen uitsluiting: kan op basis van eender welk subcriterium
 - uitsluiting kan echter evenzeer op basis van diverse subcriteria

Eerlijk proces

- Toekomst van dit subcriterium
 - andere invullingen zijn denkbaar omwille van verschillende redenen:
 - notie eerlijk proces wordt soms anders ingevuld (1)
 - subcriteria betreft een niet-exhaustieve lijst, dus hanteren van andere subcriteria is perfect mogelijk
 - invloed rechtspraak Hof van Justitie (2)
 - invloed rechtspraak EHRM (3)

Eerlijk proces

- (1) Notie eerlijk proces wordt soms anders ingevuld

- bv. Cass. 3 oktober 2012, P.12.0709.F

“het recht op een eerlijke behandeling van de zaak wordt getoetst aan de rechtspleging in haar geheel, door na te gaan of het recht van verdediging is geëerbiedigd, te onderzoeken of de vervolgte persoon de kans heeft gekregen de geloofwaardigheid van het bewijsmateriaal te betwisten en zich tegen de aanwending ervan te verzetten, na te gaan of de omstandigheden waarin de gegevens ten laste zijn verkregen twijfel rijzen over de geloofwaardigheid of de juistheid ervan, en door de invloed in te schatten van het onregelmatig verkregen bewijsmateriaal op de afloop van de strafvordering.”

Eerlijk proces

- (1) Notie eerlijk proces wordt soms anders ingevuld

- bv. Cass. 25 oktober 2016, P.15.0593.N

“Het eerlijke karakter van het proces kan in het gedrang komen wanneer de bewijsgaring in haar geheel is geschied in omstandigheden die doen twijfelen aan de betrouwbaarheid van het verkregen bewijs omdat er twijfel bestaat over de onpartijdigheid van de onderzoeker die het onderzoek gevoerd of medegevoerd heeft. De vrees voor een partijdige bewijsgaring moet evenwel objectief gerechtvaardigd zijn en daarvoor is niet vereist dat het bewijs geleverd wordt dat de onderzoeker effectief partijdig heeft gehandeld en geen onderzoek à décharge gevoerd heeft, maar de rechter moet wel vaststellen dat er objectieve redenen voorhanden zijn die bij de partijen de gewettigde vrees doen ontstaan dat dit het geval geweest is.”

- gelijkaardige beslissing m.b.t. gerechtsdeskundige: Cass. 15 januari 2019, P.18.0839.N

Eerlijk proces

- (1) Notie eerlijk proces wordt soms anders ingevuld

- Cass. 8 november 2022, P.22.0825.N

“Het objectief vastgestelde feit dat een verbalisant contact heeft gezocht met een door een getuige aangewezen potentieel slachtoffer van de beklaagde en van die vruchteloos gebleken poging niet spontaan melding heeft gemaakt in een aan het strafdossier toegevoegd proces-verbaal, impliceert niet noodzakelijk dat er twijfel moet bestaan over de betrouwbaarheid van de bewijsgaring in zijn geheel”

→ er was vastgesteld dat er niet werd gehandeld met de bedoeling om nuttige informatie verborgen te houden, alsook dat de verbalisanten duidelijk à décharge hebben onderzocht

Eerlijk proces

- (1) Notie eerlijk proces wordt soms anders ingevuld

- bv. Cass. 4 maart 2015, P.14.1796.F

“Een proces is niet langer eerlijk wanneer het bewijs dat, ondanks zijn onregelmatigheid, ontvankelijk wordt verklaard, het risico inhoudt van een veroordeling op grond van twijfelachtige gegevens, terwijl de partij tegen wie ze worden aangevoerd in de onmogelijkheid verkeert ze op nuttige wijze tegen te spreken en de waarheid te herstellen.”

- bv. Cass. 25 maart 2020, P.19.1306.F

“De processen-verbaal die bewijselementen aanhalen die verzameld werden door speurders die vanaf het begin overtuigd waren van de schuld van een beklaagde en die zijn recht op het vermoeden van onschuld en het recht van verdediging herhaaldelijk miskend hebben, vormen oneerlijke handelingen die uit de debatten moeten worden geweerd in zoverre de onregelmatigheden waardoor deze onherstelbaar aangetast zijn, hun betrouwbaarheid aantasten.”

- hoofdcriterium betrouwbaarheid is ook een subcriterium voor eerlijk proces
- geen verdere belangenafweging meer mogelijk

Eerlijk proces

- (1) Notie eerlijk proces wordt soms anders ingevuld
 - bv. rechtspraak inzake Salduz
 - een verklaring afgelegd met schending van de Salduzrechten is evenzeer onrechtmatig verkregen bewijs (Cass. 26 maart 2013, P.12.0387.N)
 - vroegere beoordeling (voorafgaand aan de Salduz-bis wet) hield al rekening met het gewicht van de verklaring in de bewijsconstructie
 - thans wordt voor oude verklaringen rekening gehouden met de Ibrahim-criteria (Cass. 31 oktober 2017, P.17.0255.N)

Eerlijk proces

- (2) Invloed rechtspraak Hof van Justitie
 - HvJ, WebMindLicenses (17 december 2015, C-419/14)
 - btw-vordering (fiscale procedure) gesteund op bewijsmateriaal verkregen uit een nog niet afgesloten strafonderzoek
 - fiscale rechter moet oordelen of de bewijsverkrijging met respect voor de grondrechten is gebeurd
 - in geval van schending van een door het Unierecht gewaarborgd recht, moeten de bewijzen die in de strafprocedure zijn verkregen en in de bestuurlijke fiscale procedure zijn gebruikt, buiten beschouwing worden gelaten en moet de aangevochten beslissing die op deze bewijzen steunt, nietig worden verklaard indien zij als gevolg daarvan grondslag mist

Eerlijk proces

- (2) Invloed rechtspraak Hof van Justitie

- HvJ, Dzivev e.a. (17 januari 2019, C-310/16)
 - telefoontap bevolen door onbevoegde rechter leidt tot verplichte bewijsuitsluiting in strafprocedure (Bulgaars recht)
 - lidstaten moeten zorgen voor een daadwerkelijke bestrijding van inbreuken op de btw-wetgeving, maar dat verhindert niet dat onrechtmatig verkregen bewijs wordt uitgesloten, ook al is dat het enige bewijs op grond waarvan de verdachte kan worden veroordeeld
 - ook legaliteitsbeginsel en rechtsstaatsbeginsel moeten worden gerespecteerd door de lidstaten
 - nietige telefoontaps moeten geacht worden *“niet bij wet te zijn gesteld in de zin van artikel 52, lid 1, van het Handvest”* (§37 van het arrest)

Eerlijk proces

- (2) Invloed rechtspraak Hof van Justitie

- HvJ, La Quadrature du Net e.a. (6 oktober 2020, C-511/18, C-512/18 en C-520/18)
 - dataretentie
 - quid met bewijsgegevens die in strijd met het verbod op algemene en ongedifferentieerde bewaring van verkeers- en locatiegegevens werden verzameld?
 - de nationale strafrechter moet **dergelijke bewijselementen buiten beschouwing laten** *“indien die personen niet in de gelegenheid zijn om doeltreffend commentaar te leveren op die informatie en die bewijzen, die betrekking hebben op een gebied waarvan de rechter geen kennis heeft en een doorslaggevende invloed kunnen hebben op de beoordeling van de feiten”*
 - zie §226: verwijzing naar arrest Steffensen (HvJ), dat zelf verwijst naar arrest Mantovanelli (EHRM)
 - vervolgarrest: zie HvJ 2 maart 2021, Prokuratuur, C-7-46/18
 - zie ook (inzake PNR) HvJ 21 juni 2022, Lignes des droits humains, C-817/19
 - zie ook GwH 22 april 2021, nr. 57/2021 (vernietiging dataretentiewet)

Eerlijk proces

- (2) Invloed rechtspraak Hof van Justitie

- toepassing van deze datretentie-arresten door het Hof van Cassatie:

- Cass. 11 januari 2022, P.21.1245.N

- de rechter aan wie dergelijk bewijsmateriaal wordt voorgelegd en voor wie dat bewijsmateriaal doorslaggevend is om te beslissen over de schuldigverklaring, oordeelt op grond van de concrete gegevens van de zaak en in het licht van de gehele procedure onaantastbaar of het gebruik van dat bewijs strijdig is met het recht op een eerlijk proces; de rechter kan daarbij onder meer rekening houden met een geheel van gegevens eigen aan de zaak, zoals de stand van de wetgeving op het moment van de onregelmatigheid, het feit dat de onregelmatigheid niet opzettelijk of ingevolge een niet te verontschuldigen nalatigheid is begaan en het feit dat de beklaagde voor de rechter tegenspraak heeft kunnen voeren over het bewijsmateriaal

Eerlijk proces

- (2) Invloed rechtspraak Hof van Justitie

- toepassing van deze datretentie-arresten door het Hof van Cassatie:

- Cass. 29 maart 2022, P.21.1422.N

- de rechter die wordt geconfronteerd met onregelmatig bewijsmateriaal dat niet nietig of onbetrouwbaar is en die dat bewijsmateriaal doorslaggevend acht voor de beslissing over de schuldigverklaring, oordeelt op grond van de concrete gegevens van de zaak en in het licht van de gehele procedure onaantastbaar of het gebruik van dat bewijs in strijd is met het recht op een eerlijk proces; de rechter kan daarbij een afweging maken tussen een geheel van gegevens die eigen zijn aan de hem voorgelegde zaak, zoals de stand van de wetgeving op het moment van de onregelmatigheid, het feit dat de onregelmatigheid niet opzettelijk of ingevolge een niet te verontschuldigen nalatigheid is begaan en het feit dat de beklaagde voor de rechter tegenspraak heeft kunnen voeren over het bewijsmateriaal

Eerlijk proces

- (2) Invloed rechtspraak Hof van Justitie

- toepassing van deze detentie-arresten door het Hof van Cassatie:

- Cass. 29 maart 2022, P.21.1422.N (vervolg)
 - de rechter moet zijn beslissing niet motiveren aan de hand van welbepaalde vaste criteria, maar uit zijn beslissing moet wel blijken dat hij, wanneer dat voor hem is aangevoerd, in het bijzonder rekening heeft gehouden met de door het Hof van Justitie bepaalde vereisten met het oog op het vrijwaren van de gelijkwaardigheid en de doeltreffendheid van de door het Unierecht geboden rechtsbescherming; evenmin dient de beslissing over de bewijsuitsluiting enkel te worden gesteund op het al dan niet voldoen aan een welbepaald criterium, maar kan de rechter meerdere criteria in hun onderling verband beoordelen en kan de beoordeling van het ene criterium de beoordeling van het andere versterken, vervolledigen of verduidelijken

Eerlijk proces

- (2) Invloed rechtspraak Hof van Justitie

- toepassing van deze detentie-arresten door het Hof van Cassatie:

- Cass. 29 maart 2022, P.22.0078.N
 - het beginsel van de doeltreffendheid van de door het Unierecht geboden rechtsbescherming, zoals uitgelegd door het Hof van Justitie, vereist niet dat een nationale bewijsuitsluitingsregel, steeds een sanctie bepaalt voor bewijsmateriaal dat is verkregen met miskenning van de persoonlijke levenssfeer en de verwerking van persoonsgegevens zoals beschermd door het Unierecht; meer specifiek is een sanctie niet vereist wanneer de Belgische rechter oordeelt dat het bewijsmateriaal geen op straffe van nietigheid voorgeschreven vormvoorwaarde miskent of dat de begane onregelmatigheid de betrouwbaarheid van het bewijs niet heeft aangetast of dat het gebruik van het bewijsmateriaal, in verhouding tot het geheel van de gegevens van het strafdossier, niet in strijd is met het recht op een eerlijk proces, die beoordeling immers inhoudend dat het gebruik van het onregelmatig verkregen bewijsmateriaal geen ongerechtvaardigd nadeel toebrengt aan de beklaagde

Eerlijk proces

- (3) Invloed rechtspraak EHRM

- Ibrahim e.a. t. VK (13 september 2016, GK)

- art. 6 EVRM geldt ook in terrorismedossiers

- *holistische* benadering eerlijk proces

- 10 criteria die beoordeeld worden om na te gaan of het eerlijk karakter van het proces al dan niet is aangetast (zie volgende slide)

- dit is een *niet-exhaustieve* lijst

Eerlijk proces

De holistische toets: factoren die in overweging moeten worden genomen:

(a) of de verdachte zich in een bijzonder kwetsbare positie bevond, bv. omwille van zijn leeftijd of mentale toestand

(b) het interne recht met betrekking tot het vooronderzoek en met betrekking tot het bewijs en of dit werd gerespecteerd, waarbij wordt gepreciseerd dat bij uitsluiting van bewijs het onwaarschijnlijk is dat het recht op een eerlijk proces is aangetast

(c) of de verdachte de authenticiteit en het gebruik van het bewijs kon aanvechten

(d) de kwaliteit van het bewijs en de vraag of de omstandigheden waarin het werd verkregen kunnen leiden tot twijfel omtrent de betrouwbaarheid of accuraatheid ervan

(e) of het bewijs onrechtmatig werd verkregen en als dat zo is, de aard van de onrechtmatigheid

(f) in voorkomend geval, de inhoud van de verklaring en de vraag of die verklaring kort nadien werd ingetrokken of gewijzigd

(g) het gewicht dat aan het kwetsbare bewijs werd verleend en de sterkte van het overige bewijs

(h) of de schuldvraag werd beoordeeld door beroepsrechters of door een jury en in dat laatste geval de richtlijnen die aan de jury werden gegeven

(i) het misdrijf in kwestie en het belang van de maatschappij in de vervolging en bestrafing ervan

(j) andere relevante procedurele waarborgen in het interne recht

Eerlijk proces

- Belang van gedegen rechterlijke controle

- zie bijv. EHRM 19 februari 2019, Rusan Bayar t. Turkije
 - de rechter die zich over de gegrondheid van de strafvordering moet uitspreken, moet de beklagde de mogelijkheid geven om de ontvankelijkheid en de authenticiteit van de bewijzen aan te vechten en zich tegen het gebruik ervan te verzetten; het uitblijven van een passend antwoord van de nationale rechterlijke instanties op dit cruciale punt tast het eerlijk karakter van het proces aan
- het loutere feit dat men zich heeft kunnen verdedigen en de betrouwbaarheid van het bewijs heeft kunnen aanvechten, mag niet volstaan
 - cf. supra: Cass. 5 mei 2020, P.19.1272.N
- als er geconcludeerd wordt over uitsluitingscriteria, moet daarover standpunt worden ingenomen door rechter

Eerlijk proces

- Andere aspecten m.b.t. eerlijk proces

- onrechtmatig bewijs mag *altijd* gebruikt worden à décharge
 - in dit geval is geen afweging nodig, want het recht van verdediging primeert
 - bv. Cass. 3 november 1999, P.99.0295.F
 - vgl. ook Zhang t. Oekraïne (EHRM 13 november 2018)
 - gevecht tussen Chinese studenten en Oekraïners in 2009
 - Zhang wordt gearresteerd op verdenking van moord
 - in november 2012: nieuw wetboek; de reeds afgelegde gunstige verklaringen van Chinese studenten (die ondertussen alweer in China zijn) worden o.b.v. het nieuwe wetboek geweerd als bewijs
 - in 2013 wordt Zhang veroordeeld tot 12 jaar, o.m. op basis van (inconsistente) verklaringen van vrienden van het slachtoffer
 - schending eerlijk proces

Gevolgen van onrechtmatigheid

- Ofwel geen gevolgen, ofwel bewijsuitsluiting

- strafvordering is dus niet onontvankelijk door onrechtmatige bewijsverkrijging

- bv. Cass. 16 december 2020, P.20.0818.F

- ook niet wanneer *alle* bewijsmiddelen worden uitgesloten, of wanneer het onregelmatige bewijs de enige of doorslaggevende basis vormt voor de identificatie van de verdachte (Cass. 6 maart 2019, P.18.0891.F)

- Cass. 8 november 2022, P.22.0825.N

De rechter mag de niet-ontvankelijkheid van de strafvordering slechts uitspreken wanneer hij omstandigheden vaststelt waardoor het instellen of voortzetten van de strafvordering met eerbiediging van het recht op een eerlijk proces niet meer mogelijk is; de niet-ontvankelijkheid van de strafvordering valt zodoende niet samen met de onregelmatigheid van de handeling die is verricht tijdens de uitoefening van de strafvordering of die aan de oorsprong ervan ligt; de rechter moet het onherroepelijke karakter van de aantasting van het recht op een eerlijk proces, dat aldus is vereist als voorwaarde voor het niet-ontvankelijk verklaren van de strafvordering, in concreto vaststellen; daarvoor moet hij de zaak in haar geheel onderzoeken en nagaan of er aan de door hem vastgestelde onregelmatigheid reeds is geredieerd in een andere fase van het strafonderzoek, dan wel nog kan worden geredieerd in de vonnisfase; het is daarbij in het bijzonder van belang dat de beklagde globaal genomen de authenticiteit van het tegen hem aangevoerde bewijs integraal en met kennis van zaken heeft kunnen betwisten en zich zo nodig tegen het gebruik ervan heeft kunnen verzetten; de rechter beoordeelt aan de hand van de concrete omstandigheden van de zaak onaantastbaar de gevolgen die de door hem vastgestelde onregelmatigheid heeft gehad voor de wijze waarop de beklagde zijn recht op een eerlijk proces al dan niet nog kan uitoefenen.

Gevolgen van onrechtmatigheid

- Ofwel geen gevolgen, ofwel bewijsuitsluiting

- Cass. 10 februari 2016, P.15.1505.F

- niet ontvankelijkheid slechts wanneer de vervolging op grond van onrechtmatig verkregen bewijsmateriaal werd ingesteld

- Cass. 3 januari 2012, P.10.1662.N

- de enkele omstandigheid dat een niet bevoegd persoon onderzoekshandelingen heeft gesteld (in casu een particulier) kan niet leiden tot de niet-ontvankelijkheid van de strafvordering

- loonbediendendiefstal vastgesteld door de werkgever die de handtas van de werknemer heeft doorzocht

Gevolgen van onrechtmatigheid

- Wat met secundair bewijs?
 - fruits of the poisonous tree
 - zie Cass. 30 maart 2010, P.09.1789.N en Cass. 10 februari 2016, P.15.1505.F
 - wat met de vruchten van onbetrouwbaar bewijs?
 - Gäfgen t. Duitsland (EHRM 1 juni 2010)
- Zuivering der nietigheden
 - beperkte controle
 - geen beoordeling betrouwbaarheid van het bewijs (bv. Cass. 3 april 2012, P.11.2095.N) en beoordeling eerlijk proces slechts prima facie
 - relatieve werking
 - enkel t.a.v. de partijen betrokken bij de zuivering
 - uitgehold?

Antigoon buiten het strafrecht

- Civiele zaken: Cass. 10 maart 2008, S.07.0073.N
 - sociale zekerheidsrecht
- Fiscale zaken: Cass. 22 mei 2015, F.13.0077.N
 - onrechtmatig verkregen bewijs in fiscale zaken kan slechts worden geweerd:
 - indien de bewijsmiddelen verkregen zijn op een wijze die zozeer indruist tegen hetgeen van een behoorlijk handelende overheid mag worden verwacht dat dit gebruik onder alle omstandigheden als ontoelaatbaar moet worden geacht, of indien dit gebruik het recht van de belastingplichtige op een eerlijk proces in het gedrang brengt
 - zie ook Cass. 29 januari 2021, F.17.0016.N: schending art. 8 EVRM leidt niet noodzakelijk tot bewijsuitsluiting, rechter moet het publiek belang van de correcte inning van de wettelijk verschuldigde belasting en de bestrijding van fiscale fraude enerzijds en het particuliere belang van de belastingplichtige op de bescherming van zijn grondrechten anderzijds tegenover elkaar afwegen

Antigoon buiten het strafrecht

- Fiscale zaken

- Cass. 11 juni 2020, F.19.0022.N (KB Lux)
 - fiscale rechter is niet gebonden door beslissing van de strafrechter om bewijzen te weren
- beoordeling van deze beslissing
 - opsplitsing van de overheid in strafrechtelijke en fiscale autoriteiten is voor kritiek vatbaar en kan leiden tot misbruik
 - als de integriteit van het strafproces is aangetast, leidt het gebruik van de aldus bekomen bewijzen dan niet tot een aantasting van de integriteit van de fiscale procedure?
 - zou het gebruik van bewijs dat verkregen werd met schending van een grondrecht (eerlijk proces) niet *per definitie* strijdig moeten worden bevonden met wat van een behoorlijk bestuur mag worden verwacht?

Bedankt voor uw
aandacht!

www.linkedin.com/in/joachimmeese/

@JoachimMeese

0475/39.54.10

advocaat@jmeese.be

jmeese.be

